

تاریخ دوره آق قویونلوها

(سیاسی، اقتصادی و فرهنگی)

نویسند .

رضا طاهر خانی

موسسه انتشاراتی آفتاب گیتی

سرشناسه	: طاهر خانی، رضا، ۱۳۵۶ شهريور -
عنوان و نام پديدآور	: تاريخ دوره آق قويونلوها (سياسي، اقتصادي و فرهنگي) نويسنده رضا طاهر خاني.
مشخصات نشر	: تهران آفتاب گيتي ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهري	: ۳۴۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۴۵-۰۳۱-۱
وضعيت فهرست	: فيفا
نويسي	
يادداشت	: کتابنامه: ص. ۳۴۶-۳۳۴.
موضوع	: ايران -- تاريخ -- آق قويونلو، ۷۸۰ - ۹۰۸ ق.
موضوع	: Iran -- History -- Aq-qyunlu, 1378 - 1502
رده بندي کنگره	: ۱۱۰۱۵۳۱
رده بندي ديويي	: ۵۸۰/۲۶۷۰
شماره کتابشناسي	: ۵۸۰/۲۶۷۰
ملي	

موسسه انتشاراتي آفتاب گيتي

عنوان : تاريخ دوره آق قويونلوها
مؤلف : رضا طاهر خاني
ويرايش: شوراي بررسي موسسه انتشاراتي آفتاب گيتي
نشر و پخش: موسسه انتشاراتي آفتاب گيتي
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
چاپ: طرح افق
قيمت: ۶۰۰۰۰ ريال

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۲۴۵-۰۳۱-۱

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱۱
فصل اول	۱۳
کلیات	۱۳
نقد و معرف منابع مهم دوره آق قویونلو.....	۱۵
دیاربکر.....	۱۵
ایرادات دیاربکر.....	۱۸
رساله عرض نامه سياه اوزون حسن.....	۲۱
تاریخ عالم آرای امینی.....	۲۳
هشت بهشت.....	۲۸
فصل دوم	۳۱
آق قویونلوها از آغاز تا حکومت اوزون حسن	۳۱
مقدمه.....	۳۲
آق قویونلوها از آغاز تا حکومت اوزون حسن.....	۳۳
نام و نشان.....	۳۳
خاستگاه و اصل و نسب.....	۳۵
نخستین تلاشهای سیاسی آق قویونلوها.....	۳۹
عثمان بیگ؛ مؤسس حکومت آق قویونلوها.....	۴۴
دوره حکومت علی بیگ.....	۵۱
حمزه بیگ.....	۵۳
دوره حکومت جهانگیر.....	۵۵
فصل سوم	۵۹
تحولات سیاسی حکومت آق قویونلو	۵۹
مقدمه.....	۶۰
دوران تثبیت حکومت آق قویونلو.....	۶۱

۶۱	دوره حکومت اوزون حسن
۶۵	اوزون حسن و شیخ جنید
۶۹	زوال دولت قراقویونلو به دست اوزون حسن
۶۹	لشکرکشی جهانشاه (حک: ۸۴۱-۸۷۲ ق) به دیار بکر بر ضد اوزون حسن
۷۷	زوال دولت تیموریان
۷۷	لشکرکشی ابوسعید تیموری بر ضد اوزون حسن
۸۸	روابط ایران، عثمانی و غرب در دوره اوزون حسن
۹۲	نبرد اُتلق بلی
۹۷	روابط میان اوزون حسن و ممالیک مصر
۱۰۰	فتح قلاع کرستان
۱۰۲	شورش اغورلومحد
۱۰۴	پیکارهای گرجستان
۱۰۸	سیاست اوزون حسن در قبال کیلان و مازندران
۱۱۱	اوزون حسن و مشعشعیان
۱۱۵	پایان کار اوزون حسن
۱۱۸	حکومت سلطان خلیل و آغاز درگیریهای درون خانانای
۱۲۱	شورش مرادیگ
۱۲۲	شورش ابراهیم بیگ
۱۲۳	پیکار یعقوب با سلطان خلیل
۱۲۵	حکومت سلطان یعقوب و تثبیت نسبی سلطنت
۱۲۷	وقایع نخستین سالهای حکومت یعقوب
۱۲۷	شورش شرف الدین حاجی بیگ
۱۳۰	فتح کرمان
۱۳۱	عبور لشکر مصر از فرات و توجه امرا به مقابله ایشان
۱۳۲	عصیان بایندر بیگ
۱۳۴	سیاست سلطان یعقوب در قبال گیلان و مازندران
۱۳۶	طغیان شیخ حیدر صفوی
۱۴۳	یعقوب و غزا بر ضد گرجیان
۱۴۴	لشکرکشی به تغلیس
۱۴۴	یعقوب و مشعشعیان

۱۴۶	 یعقوب و اکراد بدلیس
۱۴۶	 پایان کار سلطان یعقوب
۱۴۸	 دولت آق قویونلوها در سرایشی انحطاط
۱۴۸	 بایستقر
۱۴۹	 شورش محمود بیگ
۱۵۰	 شورش قایتمش بیگ بایندر
۱۵۰	 شورش سلیمان بیگ بیژن
۱۵۱	 شورش آیه سلطان بایندری
۱۵۲	 رستم بیگ - د با ایستقر
۱۵۳	 رستم بیگ
۱۵۳	 شورش بدیع الزمان میرزا
۱۵۴	 سیاست رستم بیگ در قبال خیالان و مازندران
۱۵۵	 فرزندان شیخ حیدر و قتل سلطان علی
۱۵۷	 دخالت عثمانی ها و فرمانروایان احمد بیگ
۱۵۹	 عصیان قاسم بیگ پرناک و آیه سلطان
۱۶۱	 انحطاط و زوال حکومت آق قویونلو
۱۶۱	 الوند بیگ
۱۶۲	 پیکار محمدی میرزا با الوند بیگ
۱۶۳	 سلطان مراد
۱۶۴	 عصیان امرای محمدی میرزا
۱۶۴	 پیکار الوند بیگ و سلطان مراد
۱۶۵	 عصیان قاسم پرناک
۱۶۵	 عصیان ابوالفتح بیگ بایندر
۱۶۶	 پایان کار دولت آق قویونلو
۱۶۹	 قلمرو حاکمیت ترکمانان آق قویونلو
۱۷۱	 فصل چهارم
۱۷۱	 تحولات اقتصادی حکومت آق قویونلو
۱۷۴	 تشکیلات مالی
۱۷۵	 سکه و دارالضرب در دوره آق قویونلو
۱۷۹	 اقسام مهم مالکیت اراضی در دوره آق قویونلو

۱۹۱	تجارت و بازرگانی.....
۱۹۳	اوضاع تجارت در شهرهای دوره آق قویونلو.....
۱۹۹	بازار و کالا.....
۲۰۳	تجارت بین المللی در دوره آق قویونلو.....
۲۰۳	تجارت با اروپا.....
۲۰۵	تجارت با هند.....
۲۰۷	اصلاحات اقتصادی اوزون حسن.....
۲۱۵	اشکال گوناگون مالیات در دوره آق قویونلوها.....
۲۱۹	مالیات تجاری.....
۲۲۶	مالیات اصناف.....
۲۲۸	مالیات کشاورزان.....
۲۳۳	مالیات از کوچروان.....
۲۳۹	مالیات از املاک.....
۲۴۱	مالیات عروسیه.....
۲۴۱	اصلاحات اقتصادی دوره سلطان یعقوب (۸۳-۸۹۶ق).....
۲۴۶	علل شکست اصلاحات.....
۲۵۰	اصلاحات اقتصادی دوره رستم بیگ.....
۲۵۰	اصلاحات اقتصادی دوره احمد پادشاه.....
۲۵۴	فصل پنجم.....
۲۵۴	تحولات فرهنگی در حکومت آق قویونلو.....
۲۵۵	مقدمه.....
۲۵۷	شعر دوستی و ادب پروری بایندیان.....
۲۶۰	دانشمندان و ناموران دوره آق قویونلو.....
۲۶۸	مولانا درویش دهکی.....
۲۷۶	نثر و تاریخ‌نگاری دوره آق قویونلو.....
۲۸۹	شخصیت‌های علمی مورد حمایت سلاطین آق قویونلو.....
۲۹۳	هنر و معماری.....
۲۹۴	مجموعه صاحب آباد.....
۳۰۵	خانقاه ابومسعود (اصفهان).....
۳۰۶	دیگر بناها.....

۳۰۷	 بناهای تاریخی آق قویونلوها در آناتولی
۳۰۷	 مساجد
۳۰۹	 مدارس
۳۱۰	 زاویه ها
۳۱۰	 زاویه حمزه صغیر
۳۱۲	 ۵-۶-۵- بازسازی و تجدید بنا
۳۱۴	 مکتب نگارگری
۳۲۵	 خط و خوشنویسی
۳۲۶	 دیوارنگاری
۳۲۹	 نتیجه گیری
۳۳۴	 منابع و مآخذ

مقدمه

با درگذشت شاهرخ تیموری، جانشینانش توانستند فقط اداره بخشی از قلمرو شرقی ایران را در دست داشته باشند و نتوانستند غرب ایران را به تصرف خود درآورند. به موازات کشمکش هایی که میان خانواده تیمور صورت می گرفت، دو دسته از ترکمانان نیز در ایران در صدد برآمدند که از اطاعت جانشینان تیمور سرپیچی کنند و برای خود حکومتی مستقل تشکیل دهند. بدین گونه ایران به دو بخش: یکی بخش شرقی تحت تسلط تیموریان و دیگر بخش غربی در اختیار ترکمانان تقسیم شد. دو تیره ترکمان نیز به موازات یکدیگر و در رقابت با هم شد کردند. و به نوبت و عمدتاً به قیمت از دست رفتن قدرت طرف دیگر به اوج خود رسیدند. ایران تحت قراقویونلوها کوتاهتر از آق قویونلوها بود، اما قبل از آنها به سرکردگی رسیدند.

آق قویونلوها در دیاربکر اسکان گزیدند و شهر آمد را به مرکزیت خود انتخاب کردند و به سرکردگی عثمان بیگ قرايولوک موفق شدند پایتخت یا حکومت بیگی تشکیل دهند.

هر چند عثمان بیگ، مؤسس حکومت آق قویونلو در دیاربکر، اتحادیه خود را از گمنامی به سطح یک قدرت مطرح در منطقه آناتولی شرقی درآورد و می توانست برنامه صحیحی برای جانشینی خود تدبیر کند. بنابراین، جنگ های جانشینی بعد از او، تا زمان قدرت گرفتن اوزون حسن، بی امان ادامه پیدا کرد و فرزندان مدعی وی، از شرقی اغلب درگیر منازعات داخلی و از سوی دیگر به درگیری با قراقویونلوها، سلاطین مصر و سلاطین عثمانی بودند. و گاهی تحت حمایت مصر در می آمدند و زمانی سلاطین عثمانی را پناهگاه خویش می یافتند. در خلال این منازعات، اوزون حسن در غیاب برادرش، جهانگیر، با حيله ای دیاربکر (آمد) را تصرف نمود و در رأس آق قویونلوها قرار گرفت و جهانگیر را واداشت تا پایان عمرش به ماردین راضی باشد.

دوران فرمانروایی ترکمانان آق قویونلو، که دودمان بایندری را پی افکندند، یکی از درخشان ترین دوره های کوتاه تاریخ ایران است. ۲۵ سال زمامداری دو تن از پادشاهان (اوزون حسن و سلطان یعقوب) این سلسله ضامن استقلال بخش بزرگی از خاک ایران و وسیله حفظ هنرهای زیبای عهد تیموری گردید. در عرض این مدت بسیاری از شهرهای ایران آباد شد؛ بازرگانی رونق گرفت؛ ارتش سازمان منظم یافت و برای نخستین بار مجهز به توپ و خمپاره انداز گردید؛ گام هایی در راه اصلاحات ارضی و مالیاتی برداشته شد؛ علایق استواری میان ایران و کشورهای اروپایی، به ویژه ونیز، به وجود آمد؛ و از همه بالاتر کوشش های زمامداران این دودمان زمینه را برای صفویه و رستاخیز علوم و هنر ایران عهد صفوی فراهم ساخت. بنا از بخت بد، نخستین پادشاهان صفوی به واسطه بغضی که نسبت به افراد خاندان بایندری، یعنی بستگان ترکمان خود، داشتند تا بالاترین درجه ممکن در صدد از بین بردن آثار و تاریخ عهد آنان برآمدند. به همین سبب امروزه پژوهش برای گردآوری منابع تاریخ ترکمانان آق قویونلو کزی بس دشوار و مستلزم بردباری فراوان است.